

Interieur prikkelt zintuigen

Als een interieurarchitect opdracht krijgt om een schoolgebouw te ontwerpen, ligt er altijd een programma van eisen waarin de technische specificaties voor het ontwerp vastgelegd zijn, zoals aantal vierkante meters, functies en kosten. Een interieurarchitect kijkt echter ook naar een ander aspect, namelijk de beleving. Een ruimte moet goed voelen. Om dat te bereiken, zou ook een programma van beleving opgesteld moeten worden, vindt architect Jeanne Dekkers. Hoe zo'n programma tot stand komt en toegepast kan worden, licht Dekkers toe aan de hand van haar ontwerp voor brede school Laterna Magica in Amsterdam IJburg.

Programma van beleving

Een goed gebouw spreekt vele zintuigen aan. Een gebouw ruikt, glimlacht, praat en is tastbaar. Bewuste inzet van zintuigelijkheid bij het ontwerpen van een gebouw brengt het gebouw meer tot leven. Bij het betreden van een gebouw krijgt men meteen een gevoel van sfeer. In een programma van beleving kan een opdrachtgever aangeven wat voor sfeer de verschillende ruimtes in zijn gebouw zouden moeten hebben. De interieurarchitect kan dan vervolgens nadenken op wat voor manier de zintuigen geprikkeld moeten worden om die sfeer te creëren. Architect Jeanne Dekkers onderscheidt daarbij vijf maatgebieden, gekoppeld aan het sociale gedrag van mensen: intiem (persoonlijk, alleen), persoonlijk (twee mensen samen), sociaal (een kleine groep), openbaar (een grote groep) en veraf (veel mensen). Om ervoor te zorgen dat ontwerpen vanuit zintuigelijke beleving concreet en hanteerbaar wordt, heeft Dekkers een platform opgericht Sense & Care, waar onderzoek wordt gedaan naar de zintuigelijke beleving van ruimtes. Door de zintuigen separaat te analyseren naar een aantal facetten, krijgt men inzicht in de werking van een zintuig. Maat, intensiteit, kleur, materiaal en ordening zijn facetten die voor de zintuigen zien, horen, ruiken en voelen gelden. Om ontwerpen te kunnen maken waarbij de beleving centraal staat, ontwikkelt het platform Sense & Care speciale ontwerptools.

Veraf: zien

Van een afstand tekent het gebouw sterk af tegen de achtergrond door de donkere bakstenen en de bont gekleurde panelen. De 'laterna magica' is daarin te herkennen als een centraal element met een voorname-lijk gele kleur. De donkere bakstenen hebben een redelijk koele kleur, maar omdat - zelfs van veraf - het minieme kleurverschil tussen de bakstenen onderling te zien is, wordt het als warmer ervaren. Het markante gebouw heeft een redelijk grote maat, maar komt niet over als massief, eerder vriendelijk. De speelse ordening van de panelen en de compositie van de gevelopeningen dragen bij aan de herkenning van een school voor kleine kinderen.

Openbaar: zien en horen

De openbare ruimte is binnen en buiten het gebouw te vinden. De buitenruimte ligt achter het gebouw en is te bereiken via een poort. Deze poort benadrukt het maatverschil dat men ervaart wanneer men de binnentuin in loopt, op het gebied van zicht en gehoor. De centrale hal is een hoge vide met een trappenhuis eromheen. Het is een verbindende factor binnen het gebouw. Het is het hart van het gebouw met veel beweging, licht, geluid en kleur. Het is een ruimte voor iedereen. Door deze verzameling aan zintuiglijke prikkels is deze hal ook te gebruiken voor de oriëntatie en routing van de gebruikers. Terwijl deze 'laterna magica' van buitenaf als geel element te zien is, verloopt de kleur aan de binnenkant van paars naar geel zodat de verdiepingen hun eigen identiteit krijgen. Onderin zijn de kleuren donkerder en warmer en is er relatief het minste geluid. Hier komen de kleinste kinderen binnen en kunnen ze meteen doorlopen naar hun lokalen, een veilige, warme route. De grotere kinderen gaan naar boven en blijven langer in de 'laterna magica', waarbij ze zicht op de centrale hal blijven houden en iets langer in het gezellige rumoer van het schoolgebouw blijven.

‘Een gebouw ruikt, glimlacht, praat en is tastbaar’

project: Laterna Magica
 opdracht: Laterna Magica combineert twee scholen, kinderopvang en een sporthal. Het onderwijs is er gebaseerd op Natuurlijk Leren, waarbij kinderen in units met leren bezig zijn. De units zijn onderverdeeld in verschillende sferen waarin spel, concentratie en groepsleren mogelijk zijn.
 opdrachtgever: gemeente Amsterdam
 oppervlakte: 6184 m²
 oplevering: oktober 2011
 website: www.jeannedekkers.nl

Sociaal: zien, horen en ruiken

In de dans- en speelruimte, gelegen aan de centrale hal, doen de kinderen mee aan groepsactiviteiten. De ruimte kan afgesloten worden van de centrale hal door middel van gordijnen. Deze sluiten de ruimte visueel af, verkleinen zo de maat en dempen het geluid. In deze semi-afgesloten ruimte is het kleurgebruik eenvoudig en het licht warm. Geur zal geen bepalend element zijn in deze ruimte. De prikkels beperken zich tot de andere kinderen en de muziek, vooral op het gebied van zicht en gehoor. Doordat de akoestiek en het licht in deze ruimte de hoofdprikkels worden, kunnen de kinderen zich beter concentreren en voelen ze zich veiliger en vrijer in hun spel en dans.

Deze brede school werkt met schoolunits die bestaan uit een centrale ruimte met daaraan grenzend lokalen die onderverdeeld zijn naar activiteit. De centrale ruimte die hier te zien is, bestaat uit kleine, op visueel gebied afgebakende, plekken waar de kinderen in groepjes aan verschillende dingen kunnen werken. Het kleurgebruik is eenvoudig, dit als tegenhanger van de ietwat chaotische ordening. De ruimte is redelijk geluiddempend; de kinderen kunnen anderen horen, maar het ontbreken van visueel contact zorgt ervoor dat ze zich voldoende kunnen concentreren.

Persoonlijk: zien horen ruiken

De ruimte op de gangen biedt mogelijkheid voor opberg-elementen voor jassen en tassen. Deze elementen creëren kleinere plekken die gezien kunnen worden als persoonlijke maatgebieden. De kinderen hebben hier hun eigen vakje en ervaren dit als een vertrouwde en herkenbare plek, een veilige haven. Het is een kleine plek waar het net iets donkerder is. De elementen zijn rustig in kleurgebruik en ordening, zodat de chaos van de kinderspullen niet overheerst. De geluidsintensiteit is zacht, maar de geurintensiteit is relatief sterk. Geluid is in dit geval geen overheersende factor, ook al is er veel te horen in verband met de centrale hal. De geluidsintensiteit is laag en er is voldoende absorptie door materialen in de directe omgeving.

Intiem: zien, horen, ruiken en voelen

In de centrale hal neemt een brede betonnen trap een belangrijke positie in. Kinderen lopen aan de zijkant van deze trap naar boven, de rest is bedoeld om te zitten. De maat van de ruimte kan op het gebied van zicht en gehoor als groot worden ervaren, maar ook als klein. Op intiem niveau valt het kleurgebruik en het contrast daarin op. De ordening oogt rustig, net als de lichtintensiteit.

Horen speelt op dit niveau een kleine rol. Op sociaal of openbaar niveau is wat er op het 'podium' gebeurt bepalend, op intiem niveau gaat het om nabij zittende kinderen die geluid maken. Reuk speelt ook geen grote rol, de geur is vrij neutraal.

Het zintuig voelen speelt hier de grootste rol. Het contact met de materialen is zo groot dat de ruimte juist klein aan kan voelen terwijl deze fysiek groot is. Het contrast tussen de vervormbaarheid van het harde beton en het zacht kussen vraagt om aandacht. De verschillen in textuur en warmtekleur zorgen ook voor de intieme beleving van een kind op de trap.